

Θανάσης Ν. Παπαθανασίου

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΣΛΑΜ.
ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΤΟΥΣ

Παραδόσεις στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, ΟΡΘ-51
Ακαδημαϊκό έτος 2016-17

Κοράνιο, σούρα 85

(«Αλ Μπουρούγκ» – «Τα Ζώδια»), 4-8.

«Συμφορά θα πέσει
σ' αυτούς που έφτιαξαν τη λακκούβα με τη φωτιά,
την εφοδιασμένη με άφθονο καύσιμο υλικό.

Να τους που κάθισαν δίπλα της
και παρακολουθούν αυτά που κάνουν στους πιστούς.

Τους εκδικήθηκαν [τους πιστούς] όχι για τίποτε άλλο,
παρά μόνο και μόνο γιατί πίστευαν στον Αλλάχ,
τον Παντοδύναμο, τον άξιο κάθε ύμνου!».

① قِيلَ أَصْحَابُ الْأَخْذُودِ

② الْقَارِقَاتِ الْفُورِدِ

③ إِذْ هُرِّعْنَ عَلَيْهَا قُودٌ

④ وَهَرَّعْنَ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ

⑤ وَمَا نَفَعُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ

الْفَرِيضِ الْحَقِيدِ

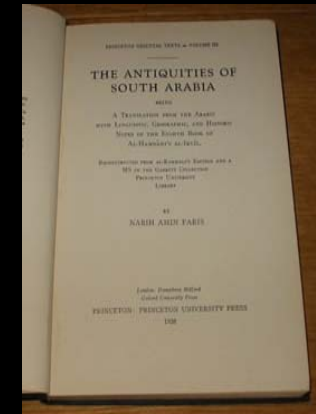
Μουσουλμάνοι λόγιοι υποστήριξαν ότι
η σούρα αναφέρεται σε μαρτύριο *Χριστιανών*
στη Νότια Αραβία, έναν περίπου αιώνα πριν την εμφάνιση του Ισλάμ!

Ibn Ishaq (8^{ος} αι.)

al-Mas'udi (10^{ος} αι.)

Δεν βρέθηκε φωτο του al-Hamdani.
(10^{ος} αι.). Αντ' αυτής, μετάφραση του
έργου του στα αγγλικά.

Ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά...

Το Ισλάμ
εμφανίστηκε στην κεντρική Αραβία
στις αρχές του 7^{ου} αι.

613: Έναρξη του κηρύγματος του
Μωάμεθ στην πόλη Μέκκα.

622-632: Διαμόρφωσή του κηρύγματός
του στην πόλη Μεδίνα.

630: Στρατιωτική επιστροφή του Μωάμεθ
στη Μέκκα και επικράτησή του.

Από την κεντρική Αραβία το Ισλάμ
σύντομα επεκτάθηκε στη **Νότια Αραβία**,
όπου σήμερα εκτείνεται η Υεμένη.

Η Νότια Αραβία, περιοχή φημισμένη από την αρχαιότητα, υπήρξε πιθανώς επικράτεια της θρυλικής βασίλισσας του Σαβά, η οποία, σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη, συναντήθηκε με τον Εβραίο βασιλιά Σολομώντα τον 10^ο αι. π.Χ.

Οι λαοί της Νότιας Αραβίας (Σαβαίοι, Μιναίοι, Ομηρίτες κ.ά.) ήταν μεν Σημίτες, όχι όμως Άραβες, όπως οι κάτοικοι της υπόλοιπης χερσονήσου.

Η θρησκεία τους ήταν αστρική, αλλά νωρίς εγκαταστάθηκαν στη χώρα Εβραίοι, και κατά τον 5^ο αι μΧ οι βασιλείς μεταστράφηκαν στον Ιουδαϊσμό.

Ο Χριστιανισμός ίσως είχε εισέλθει στη χώρα σποραδικά από την αποστολική περίοδο, πιθανότερο όμως είναι ότι ρίζωσε από τον 4^ο αι. και μετά.

Στο διάβα των αιώνων συγκροτήθηκαν διάφορα βασίλεια.

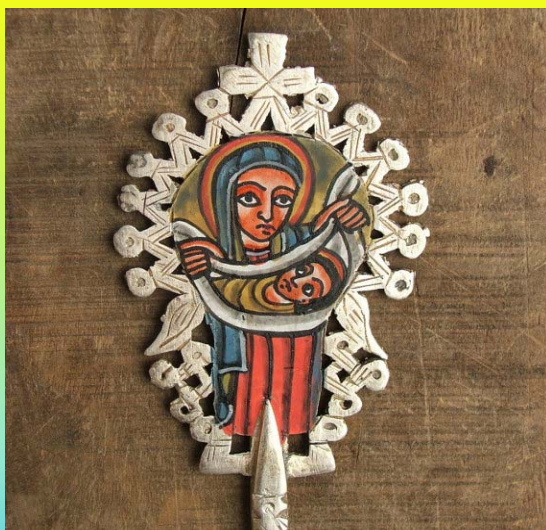
Από τον 1^ο αι. μ.Χ., περίπου, μέχρι και τον 6^ο αι.

κυριάρχησαν οι Ομηρίτες (εξελληνισμένη ονομασία της φυλής Himyar).

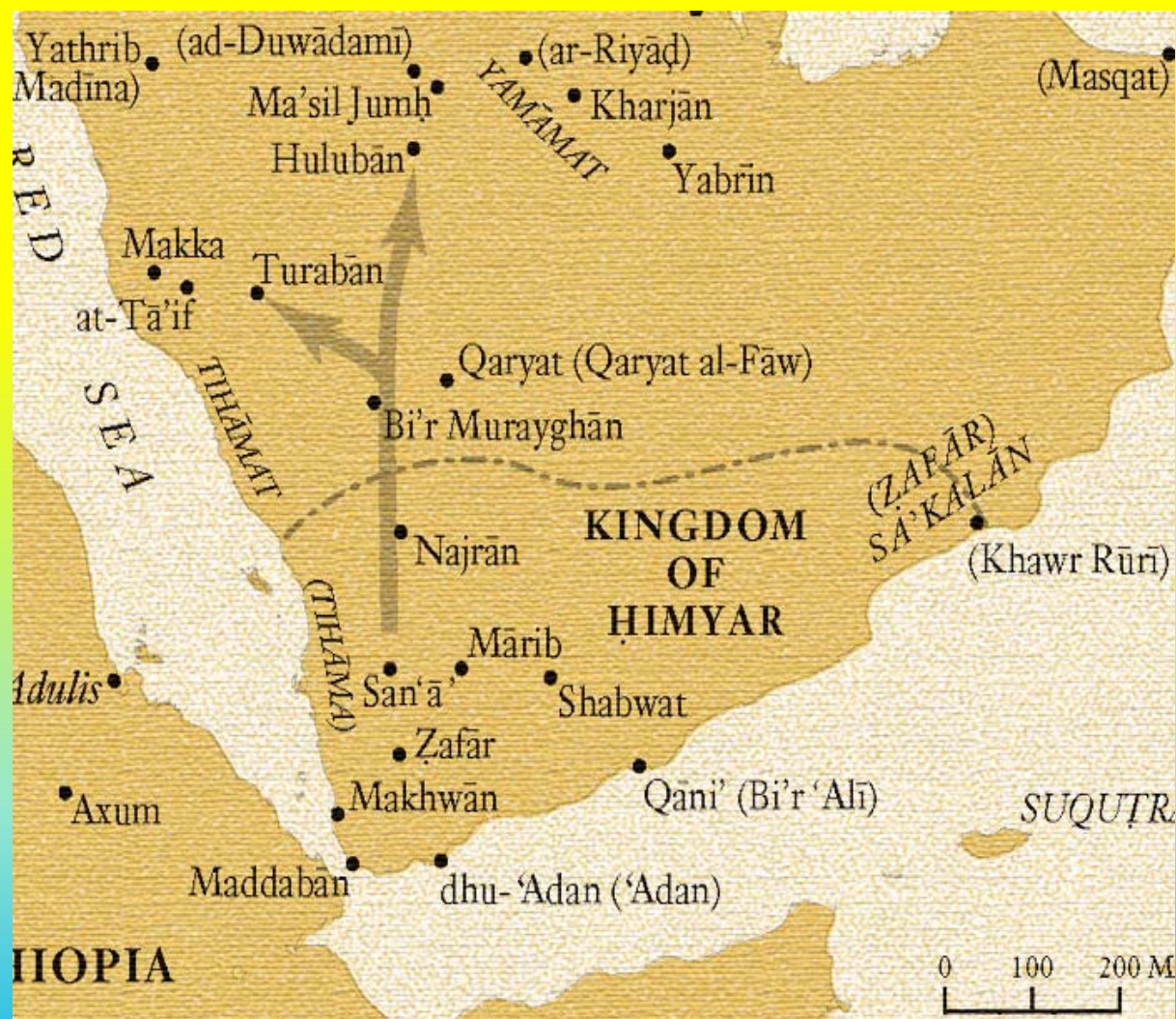

Στα βόρεια της νοτιοαραβικής επικράτειας άκμαζε η πόλη Ναγράν (Najran), η οποία υπαγόταν μεν στην ομηριτική εξουσία, αλλά φυλετικά ήταν αραβική.

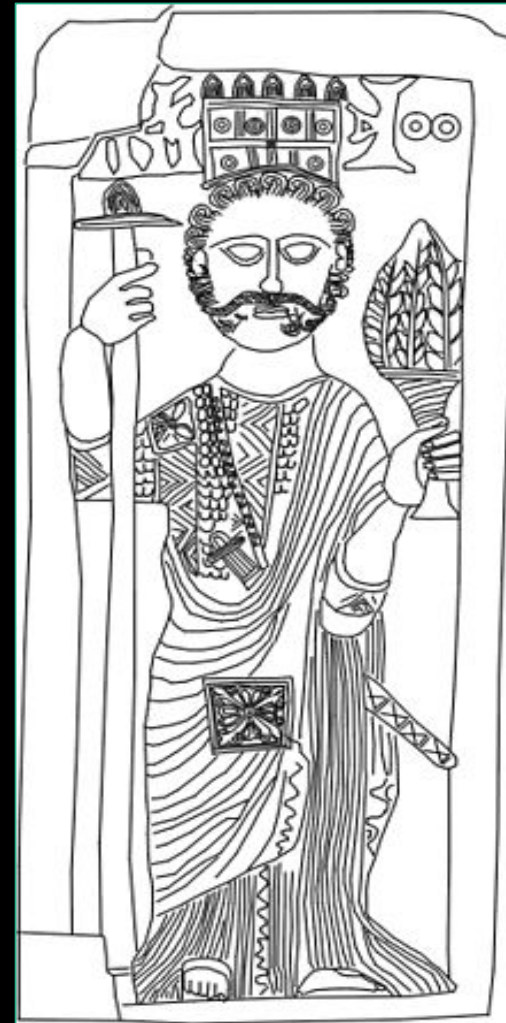
Η Ναγράν τον 5^ο αι. αναδείχτηκε στο χριστιανικό κέντρο της χώρας.

Μικρότερες χριστιανικές κοινότητες συγκροτήθηκαν και σε άλλες ομηριτικές πόλεις (Ταφάρ - Zafar κ.ά.).

Στις αρχές του 6ου αι. (πιθανότατα το 518 ή το 524) ο εβραϊκής θρησκείας Ομηρίτης βασιλιάς Δουναάν (Dhunuwas) εξαπέλυσε διωγμό κατά των Χριστιανών της επικράτειάς του.

Η Ναγράν αναδείχθηκε σε μαρτυρόπολη, με επικεφαλής τον κυβερνήτη της Αρέθα (Harith).

Οι πολυάριθμοι μάρτυρές της (άντρες και γυναίκες διαφόρων ηλικιών)
τιμώνται από την Εκκλησία ως άγιοι και εορτάζονται στις 24 Οκτωβρίου.

Οι διωγμοί προκάλεσαν τη στρατιωτική επέμβαση της χριστιανικής Αιθιοπίας και την εγκαθίδρυση, στη Νότια Αραβία, του χριστιανικού κράτους των Ομηριτών.

Το κράτος αυτό έζησε περίπου 50 χρόνια, μέχρι την κατάλυσή του από την Περσία (το 570).

Αλλά εδώ δεν θα σταθούμε σε αυτό. Θα μείνουμε στη σχέση του μαρτυρίου της Ναγκράν με το Ισλάμ.

Κάποιοι Ναγρανίτες μάρτυρες πέθαναν στην πυρά
και τα σώματα ορισμένων ρίχτηκαν σε τάφρους που ανοίχτηκαν επί τούτου.

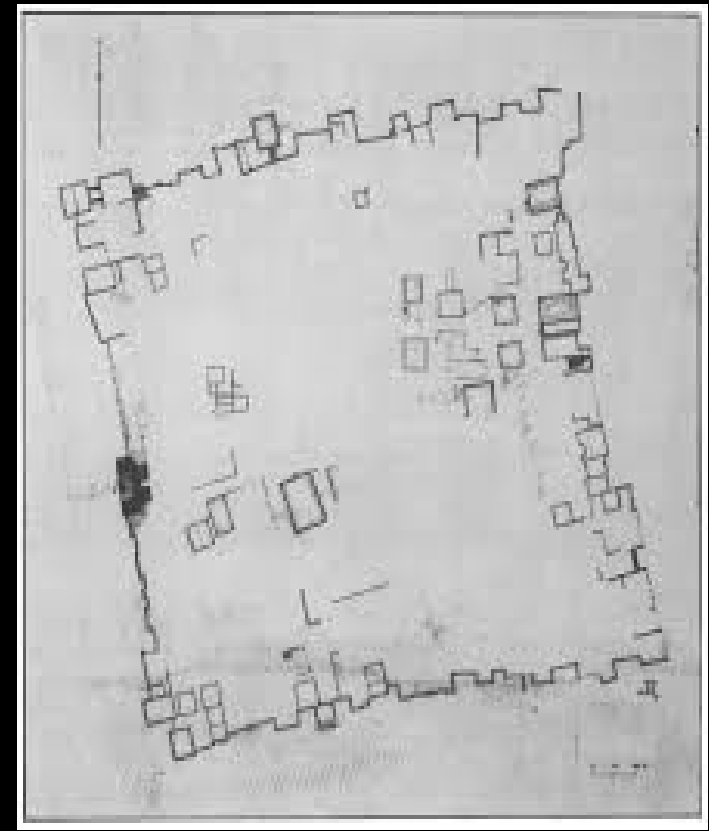
Η κορανική σούρα έχει θεωρηθεί ότι αναφέρεται σ' αυτό το γεγονός και αποτυπώνει τον θαυμασμό των πρώτων Μουσουλμάνων για το μαρτύριο, το οποίο προηγήθηκε έναν περίπου αιώνα της γέννησης του Ισλάμ.

Το μαρτύριο έλαβε χώρα στο όνομα του ενός Θεού, κι έτσι το πρώιμο Ισλάμ είδε σ' αυτό κάτι συγγενές προς τη δική του έμφαση στη μονοθεΐα. Επιπλέον, οι Ναγρανίτες ήταν Άραβες, δηλαδή ομόφυλοι των πρώτων μουσουλμάνων.

Ο σεβασμός αυτός υπήρξε το πεδίο της πρώτης συνάντησης Ισλάμ και Χριστιανισμού.

Η Ναγράν είχε κερδίσει αίγλη, που άντεξε αρκετά.
Για καιρό οι κάτοικοί της τιμώνταν από όλους ως απόγονοι μαρτύρων.

Ακόμη και σήμερα η θέση της Ναγράν έχει την ονομασία al-Ukhdoud, δηλαδή "Λάκκοι, τάφροι».

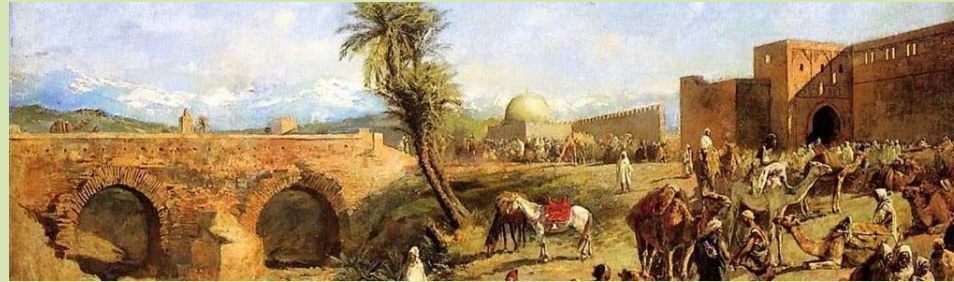

Όταν άρχισε η εξάπλωση του Ισλάμ, η Ναγράν θεωρήθηκε αυτοδίκαια η εκπρόσωπος των Χριστιανών της χώρας απέναντι στη νέα, μουσουλμανική ηγεσία.

Το 631 στη Μεδίνα συνάφθηκε συνθήκη μεταξύ των Ναγρανιτών και του ίδιου του Μωάμεθ. Οι Ναγρανίτες θα διατηρούσαν τη χριστιανική πίστη τους και τη γη τους, έναντι πολιτικής υποταγής τους στους μουσουλμάνους επικυρίαρχους.

Η συνθήκη αυτή θεωρήθηκε ως το υπόδειγμα για τις κατοπινές συνθήκες μεταξύ μουσουλμάνων και ετεροθρήσκων.

Ωστόσο, το 641 ο χαλίφης Ομάρ, διάδοχος του Μωάμεθ διέταξε την εκτόπιση των Ναγρανιτών. Όμως...

οι μουσουλμανικές παραδόσεις αποτύπωσαν την επιβίωση του σεβασμού προς τους μάρτυρες.

Επί χαλίφη Ομάρ, σκάβοντας κάποιος στα ερείπια της Ναγράν ανακάλυψε τον τάφο του Αμπνταλάχ, διακεκριμένου Χριστιανού της πόλης. Βρισκόταν σε καθιστή θέση, κρατούσε το πληγωμένο κεφάλι του και φορούσε δαχτυλίδι με το χάραγμα: «Ο Θεός είναι ο Κύριός μου». Μόλις τον μετακίνησαν, το τραύμα αιμορράγησε. Ο Ομάρ διέταξε να μην πειραχτεί ούτε το σώμα ούτε ο τάφος.

- Στα μεταγενέστερα χρόνια υπήρξε στη Ναγράν τζαμί το οποίο έφερε το όνομα του Αμπνταλάχ, και το οποίο είχε ανεγερθεί στη θέση χριστιανικού κτίσματος.
- Η περίπτωση είναι ενδεικτική μιας μακράς διαδικασίας ενσωμάτωσης Χριστιανών αγίων στο Ισλάμ, με λησμονιά της ταυτότητάς τους και μετάλλαξή τους σε μουσουλμάνους.

Παρόμοια παράδοση υπήρξε και στην πόλη Σαναά.

Ο Άβραμος, βασιλιάς του χριστιανικού κράτους που ιδρύθηκε αμέσως μετά τους διωγμούς, έχτισε στην πρωτεύουσά του Σαναά περικαλλή ναό, γνωστό ως al-Qalis (πιθανώς παραφθορά της ελληνικής λέξης «εκκλησία»).

Ερείπιά της υπάρχουν και σήμερα.

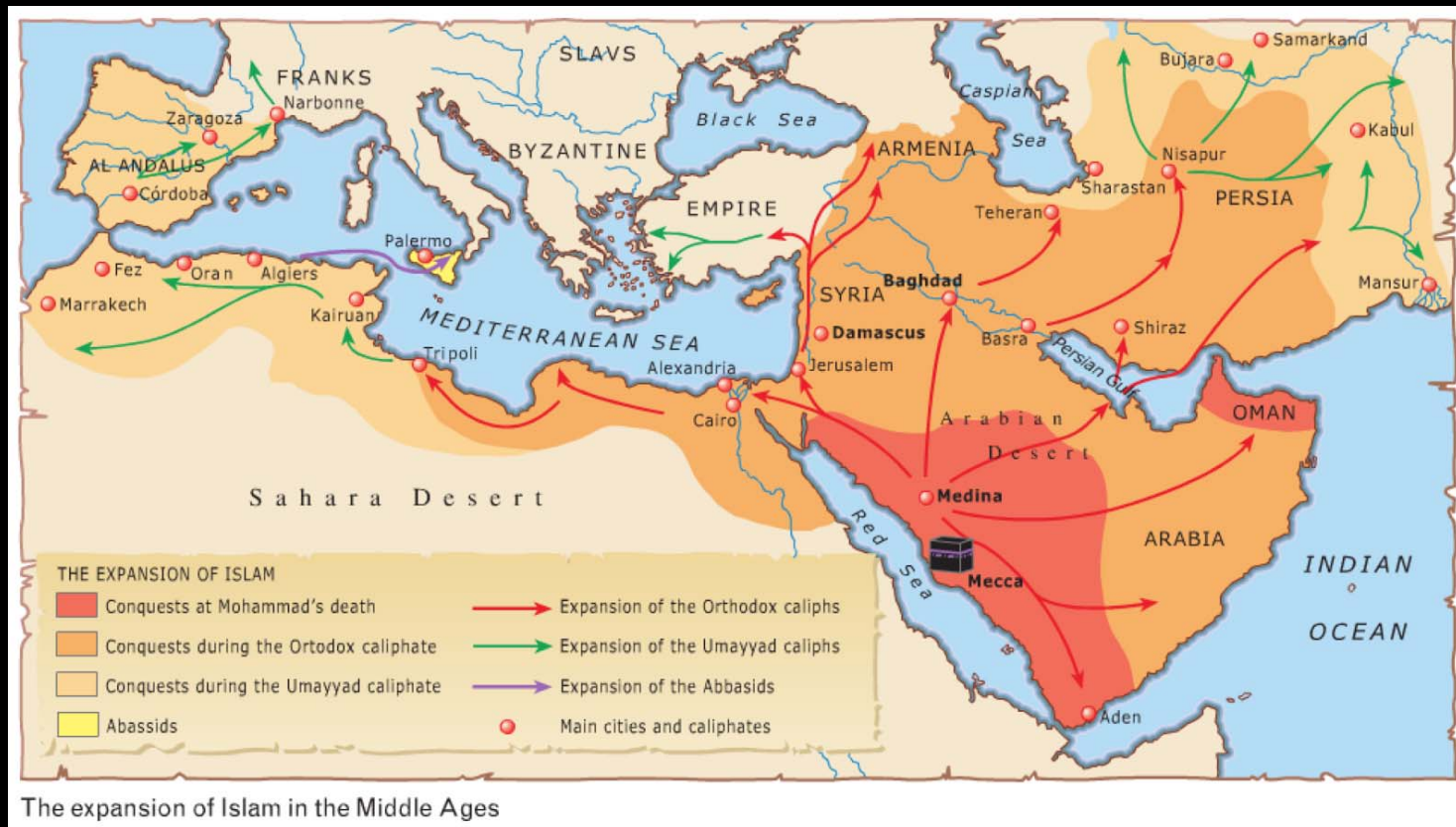
Επί χαλίφη αλ-Μανσούρ (8^ο αι.) γκρεμίστηκε ο ναός και καταστράφηκαν δύο αγάλματα που υπήρχαν σ' αυτόν, και τα οποία τα υποληπτόταν ιδιαίτερα ο πληθυσμός. Ένας ιρακινός έμπορος (λέει η παράδοση) τα αγόρασε για να εμπορευτεί το υλικό τους. Μόλις όμως τα κατέστρεψε, τα χέρια του ακρωτηριάστηκαν.

Ο λαός το ερμήνευσε ως τιμωρία για την ασέβεια.

Οι ερευνητές υποθέτουν ότι τα δύο αγάλματα αναπαριστούσαν τον Αρέθα και μη Ναγραγίτισσα μάρτυρα Ρουχαημά.

Η χριστιανική Ναγράν έσβησε, αλλά η διασπορά των Ναγρανιτών συνέχισε τη μνήμη της. Κάποιοι εγκαταστάθηκαν στη Συρία κι άλλοι στο Ιράκ, έχοντας μαζί τους τα λείψανα της Ρουχαμά. Οικοδόμησαν νέες Ναγράν, εκκλησίες και μοναστήρια, σε έναν κόσμο όπου το Ισλάμ κυριάρχησε.

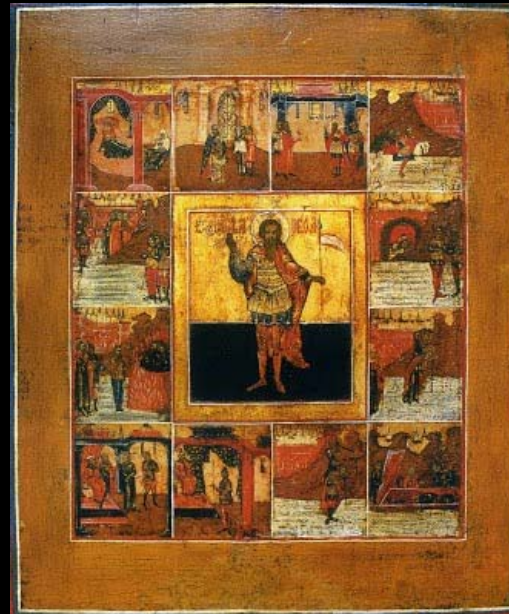

Στα νότια της Συρίας, κοντά στα Βόστρα (Bosra), χτίστηκε η μονή της Ναγράν (Dayr Najran), σεβαστή και από τους Μουσουλμάνους.

Εκεί Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι έκλειναν συμφωνίες, με αμοιβαίες υποσχέσεις και δεσμεύσεις.

Το μαρτύριο των Ναγρανιτών παραμένει διαχρονικό υπόδειγμα.

«Πῶς ἂν τις τά γε εἰς Θεόν εὐσεβῶν, καὶ βασιλέα ἐλέγχων παρανομοῦντα, παρανομήσοι ποτέ;» .

«Εἶναι ἄραγε ποτέ δυνατό να παρανομεί κάποιος που ευλαβείται τον Θεό και ελέγχει ἕναν βασιλιά που παρανομεί;».

(Απάντηση του αγίου Αρέθα στον διώκτη βασιλέα Δουναάν (PG 1268D))

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Θανάσης Ν. Παπαθανασίου, «Χριστιανισμός και Ισλάμ. Όψεις της πρώτης συνάντησής τους»: περιοδικό *Έξοδος* 8/12 (1992), σσ. 21-32.
- Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου, *Οι «Νόμοι των Ομηριτών». Ιεραποστολική προσέγγιση και ιστορική – νομική συμβολή*, εκδ. Σάκκουλας (Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte - Athener Reihe), Αθήνα – Κομοτηνή 1994.
- Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου, «Πόλις καθαρώς λατρεύουσα». Ο κοινωνικός χαρακτήρας του μαρτυρίου του αγίου Αρέθα», *Θεολογία* 59 (1988), σσ. 187-192.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ και ΛΟΙΠΟ ΥΛΙΚΟ:

- <https://www.linkedin.com/pulse/universal-meaning-solomon-sheba-d.d>
- <http://www.gettyimages.com/detail/photo/the-still-standing-pillars-of-the-awwam-or-high-res-stock-photography/563717185>
- https://www.google.gr/search?q=Himyarites&client=firefox-b&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj78va9wtnOAhVFtBQKHa_JBgIQ_AUICCGB&biw=1366&bih=659#imgrc=KczgvDPuMtDJTM%3A
- https://en.wikipedia.org/wiki/Dhu_Nuwas και <http://xenohistorian.faihw.com/neareast/ne08.html>
- https://www.google.gr/search?q=Kaleb+of+Ethiopia&client=firefox-b&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi_uOH1NnOAhXGXRQKHXC7YQ_AUICCGB&biw=1366&bih=659#imgrc=d3uE-M4ULaMRNM%3A
- <http://art-crime.blogspot.gr/2015/09/lest-we-forget-yemen-update-on.html>
- <http://islamstory.com/en/Treaties-Muslims-non-Muslims>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Najran,_Syria
- https://en.wikipedia.org/wiki/Christian_community_of_Najran#Resistance_to_the_rise_of_Islam
- Οι φωτογραφίες των σελίδων 4, 9, 12, 13, 15 και 16 είναι διακοσμητικές.